

Mgr. Barbora HŘÍDELOVÁ, Místa paměti příbramského školství: Období tzv. normalizace a transformace z perspektivy učitelek a učitelů základních škol, Plzeň 2022. Rigorózní práce

posudek oponenta

Mgr. Barbora Hřídlová se rozhodla ve své rigorózní práci, která je částečně rozšířenou verzí práce diplomové, přiblížit situaci v příbramském základním školství v období 60.–90. let 20. století. Nechala se inspirovat dvěma publikačními výstupy, které se v obecnější rovině vyjadřovaly k pozici pedagogů během tzv. normalizace a transformace (Dany Moree a Jiřího Zounka). Jejich závěry se rozhodla obohatit a konfrontovat regionálně cílenou sondou, založenou primárně na sděleních narátorů – učitelů a učitelek příbramských základních škol. Na tomto místě nevidím úplný soulad v názvu a vlastním obsahem práce. Poněkud matoucí je v titulu užití spojení „místa paměti“. Metodologie tzv. míst paměti má v historiografii své pevné místo a specifickou pozici (autorkou zmíněný Pierre Nora, u nás v poslední době např. Petr Čornej s Václavou Kofránkovou) a podle mého názoru nesouzní s cílem, který si vytyčila autorka (spíše měla zaznít historická paměť). Soudě také podle názvu, měl by být výklad orámován na straně jedné rokem 1968, na straně druhé 90. lety 20. století, nicméně autorka dosahuje svými úvahami třeba i k soudobé problematice koronavirové pandemie.

Pracovní metoda je cele založena na orálním výzkumu, přičemž autorka se rozhodla tuto metodu ještě podepřít studiem dalších, zejména písemných pramenů. Je otázka, zda v tomto ohledu nemohla být důkladnější, nicméně zdůvodnění obtížnou přístupností archiválií pro zkoumané období je plně akceptovatelné. Přesto bych poněkud mírnil tvrzení, že práce je vedle orálních výzkumů založena na studiu školních kronik a archivů – kroniky jsou zmíněny dvě, archiv žádný (autorka nazývá archivem materiály uložené v domácnostech pamětníků), rovněž periodika zastupuje několik článků z 90. let, zatímco z období normalizace figuruje v příslušném seznamu jediný – zde jen pro úplnost připomínám, že z oblasti pedagogiky vycházelo časopisů více, nejen avizované Učitelské noviny (např. Společenské vědy ve škole, Fyzika ve škole atd.). Heuristické rezervy však práce nesporně má – upozorňuji především, že Příbram má svou moderní monografii z Nakladatelství Lidové noviny (red. Věra Smolová), kde jsou poměrně zevrubně zpracovány dějiny města i ve sledovaném období 60.–90. let. Neměla autorce uniknout, mohla tím získat konkrétnější historický rámeček.

Vlastní práce je v procesu zachycení, analyzování a interpretace sdělení narátorů velmi pečlivá, ve svém výkladu postupuje autorka systematicky a analyticky, s plným obeznámením s metodami orálních výzkumů. Z různých aspektů, z nichž zjevně dominují – a s ohledem na zkoumané období zcela oprávněně – politické konotace –, by bylo zajímavé zjišťovat třeba i materiální podmínky života učitelstva (kupř. i v návaznosti na dlouhodobě vedenou diskusi o platovém ohodnocování pedagogů), případně eventuální proměny fungování učitelů ve veřejném prostoru – ve druhé polovině 20. století učitelé evidentně ztráceli svou roli ve veřejném životě jako kulturní a osvětoví činitelé, vlastivědní pracovníci atd. a reflexe těchto skutečností jejich očima by byla neobyčejně zajímavá.

Autorka přistupuje k tématu se zjevným zaujetím, což na druhou stranu způsobilo, že z pozice pedagožky na základní škole připojila mnohdy své subjektivní hodnocení současného školství a jeho problémů (viz téma koronaviru a distanční výuky), což považuji v práci kvalifikačního rázu s jasně stanovenými mantinely tématu za poněkud nešťastné. Nejsem si současně jist, na kolik je historik metodologicky vybaven potýkat se s ryze sociologickou problematikou, kterou např. výzkum dopadů koronavirové krize na společnost bezesporu je. Autorčino svědectví a zkušenost je sice cenná, nicméně ve zvolené práci působí přinejmenším neústrojně.

Po formální stránce je práce v pořádku: poznámkový aparát je na dobré úrovni, jen tu a tam se vloudily pravopisné chyby (např. prakticky průběžně orálně–historický místo orálně-historický).

Facit: přes vznesené připomínky posuzovaná rigorózní práce splňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikačního pojednání a doporučuji ho k obhajobě.

V Sušici, 19. srpna 2022

PhDr. Jan Lhoták, Ph.D.